

MAARİF YILLIKLARINA GÖRE CUMHURİYET'İN İLK ÇEYREĞİNDE GÜMÜŞHANE'DE EĞİTİM (1923-1950)

Özet

Türkiye'de Cumhuriyetin ilanı ile birlikte eğitim sahasında ciddi bir değişim ve dönüşüm sürecine girildi. Öncelikle Heyet-i İlmiye toplantıları, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Maarif Teşkilatına Dair Yasa ve de Talim ve Terbiye Kurulu vasıtası ile değişim ve dönüşümün hukuki ve idari temelleri oluşturuldu. Bunlarla eş zamanlı olarak eğitim programları yenilenmeye ve yeni okullar açılmaya başlandı. 1928 yılına gelindiğinde ise okur-yazar oranını yükseltmek, öğretimi kolaylaştırmak ve Türkçeyi ortak dil yapmak amacıyla Lâtin temelli yeni bir alfabe kabul edildi. Yeni harflerin kabulü ile gerek okul çağındaki kuşağa ve gerekse de toplumun tüm kesimlerine yönelik olmak üzere bir eğitim seferberliği başlatıldı. Yeni harfler bir taraftan okullarda öğrencilere öğretilirken, bir taraftan da okul ders ve araçları bu yeni duruma göre düzenlenmeye çalışıldı. Yeni harfleri toplumun tüm kesimlerine öğretebilmek, sıfır noktasına gelen okuma yazma oranını bir an önce arttırmak üzere millet mektepleri faaliyete geçirildi. 1935 yılında millet mektepleri ulus okulları adı altında faaliyetlerine devam etti.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Eğitim, Öğrenci, Öğretmen, Millet Mektebi.

EDUCATION IN GÜMÜŞHANE IN THE FIRST QUARTER OF REPUBLIC ACCORDING TO THE MAARİF ANNUALS (1923-1950)

Abstract

Turkey witnessed a considerable change and conversion process in the field of education after the proclamation of the Republic. Initially, legal and administrative basis of this change and transformation was provided by means of Heyet-i İlmiye meetings, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Maarif Teşkilatına Dair Yasa and Talim Terbiye Kurulu. Simultaneously, training programs were redeveloped and new schools were established. In 1928, a new alphabet based on the Latin alphabet was adopted in order to increase the literacy rate, to facilitate teaching and to make Turkish a common language. With the adoption of the new letters, an education campaign was launched aiming both school students and all the other segments of society. The new letters were, on one hand, being taught to students in schools and on the other hand school lessons and tools were reorganized according to the new situation. Millet Mektebi was activated to teach the new alphabet to all sections of society, to improve the literacy rate-decreasing to the zero level-immediately. Public schools continued to operate under the name of national schools in 1935.

Keywords: Gümüşhane, Education, Student, Teacher, Millet Mektebi.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti’nde 18. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren bir değişim ve dönüşüm arayışının var olduğu ve bu arayışın bir boyutunun da maarif sahasında gerçekleştiği rahatlıkla söylenebilir. Nitekim önce mühendishanelerin kurulması, ardından 19. yüzyıldan itibaren sırasıyla ortaokul düzeyinde rüştiyelerin açılması, Maarif Nezaretinin teşkili, öğretmen okullarının faaliyete geçirilmesi, mülkiyenin ve eş zamanlı olarak meslek okullarının öğrenci almaya başlaması, kız çocuklarına yönelik okulların faaliyete geçirilmesi, sultanilerin açılması ve II. Abdülhamit ile onu takip eden II. Meşrutiyet dönemindeki maarif sahasındaki diğer pek çok yenilikler bu değişim ve dönüşümün önemli parametreleri olmuştur. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise eğitim sahasındaki bu değişim ve dönüşüm arayışının ivmesi artmış, sırasıyla ifade edilecek olursa, maarif kongresi, Tevhid-i Tedrisat Kanununun kabulü ve uygulanması, aşamalı biçimde karma eğitime geçilmesi, yabancı uzmanların ülkeye daveti ve bunların hazırladıkları raporlar üzerinden bir gelecek provizyonu çizilmesi, harf inkılabı uygulaması ve millet mekteplerinin faaliyete geçirilmesi, okulların adedi ve fizikî imkânlarını arttırma çabaları en dikkat çeken değişim ve dönüşüm hamleleri olmuştur (Bkz. Ergin, 1997; Tekeli-İlkin, 1999). Mevcut çalışmada Cumhuriyetin ilanından 1950’ye kadar olan süreçte eğitim sahasındaki bu değişim ve dönüşümün Gümüşhane yerelindeki boyutu maarif yıllıklarına dayanılarak rakamsal nitelikte ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ancak daha öncesinde Gümüşhane’nin söz konusu yıllardaki idarî durumu ve nüfusu hakkında bazı bilgiler vermenin faydalı olacağı düşünülmüştür.

A. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Gümüşhane’nin İdarî Taksimatı ve Nüfusu

Osmanlı son dönemine sancak statüsünde giren Gümüşhane, Cumhuriyet döneminde vilayete dönüştürülmüş olup 1925 yılı itibariyle Gümüşhane merkez, Kelkit, Torul ve Şiran kazalarından müteşekkildi. 1926 yılında bunlara Bayburt dâhil edildi ve Gümüşhane uzun süre, 1980’lere kadar bu idarî yapıyı muhafaza etti (Şaşmaz, 2014: 115).

Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımı olan 1927’de Gümüşhane vilayetinin toplam nüfusu 122.231 olarak tespit edilmiş olup (28 Teşrin-i Evvel 1927, 1929: 13), söz konusu nüfus, sonraki yıllarda tedrici olarak artmıştır. Nitekim vilayetinin nüfusu 1935’te 162.667 (Genel Nüfus, 1937: 5), 1940’da 181.290 (20 İlkteşrin 1940, 1941: 283) ve 1945’te 190.130 olarak belirlenmiştir (21 Ekim 1945, 1950: 8).

B. Harf İnkılabı Öncesi Gümüşhane’de Eğitim

1. İlköğretim

Cumhuriyetin ilânı sonrasındaki ilk eğitim-öğretim yılında Gümüşhane’de 34 ilkokul faaliyet halinde olup bu okulların 29’u erkek öğrencilere ve 5’i de kız öğrencilere yönelikti. Okulların sadece 3’ü iki ve 1’i de üç derslikli olup geriye kalanı tek dersaneliydi. Vilayette ayrıca 4 ilkokul da öğretmensizlik veya başka nedenlerle kapalı durumdaydı (Maarif 1339-1340, 1341: 52-53). Açık olan 34 okulda 68’i kız, 1084’ü erkek olmak üzere toplam 1152 öğrenci bulunurken (Maarif 1339-1340, 1341: 62) söz konusu okullarda 5’i kadın, 34’ü erkek olmak üzere toplam 39 öğretmen görev yapmaktaydı (Maarif 1339-1340, 1341: 66).

1924-1925 ders yılı başına gelindiğinde okul adedi aynı kalırken öğrenci sayısında nispi de olsa bir artış gerçekleşti. Bu ders yılı başında yine 34 okul mevcut iken öğrenci sayısı kızlarda 98’e, erkeklerde 1147’ye ve toplamda 1244’e yükseldi (Maarif 1340-1341, 1927: 22). 1924-1925 eğitim-öğretim döneminde sadece öğrenci değil, öğretmen sayısı da arttı. Nitekim Gümüşhane’de söz konusu ders yılında toplam 49 öğretmen görev yapıyordu (Okay, 1938: 61).

Bir sonraki eğitim-öğretim yılında Gümüşhane’de ilköğretim sahasındaki niceliksel artışın devam ettiği gözlenmektedir. Nitekim 1925-1926 ders yılı başında Gümüşhane vilayeti dâhilinde 5’i kız, 50’si erkek, toplam 55 ilkokul mevcut olup bunların 18’i merkez ilçede, 12’si Kelkit’te, 10’u Şiran’da ve 15’i de Torul’da bulunmaktaydı. Vilayetteki ilkokulların 73 dershanesi mevcut olup bu dershanelerde 120’si kız, 1393’ü erkek, toplam 1513 öğrenci eğitim almakta, 68 öğretmen de buralarda görev yapmaktaydı (Maarif 1925-1926, 1928: 88, 112).

1926-1927 ders yılına gelindiğinde vilayet dâhilinde okul, öğrenci ve öğretmen bazlı yükselişin daha da arttığı dikkati çekiyordu. Bu durum esas itibariyle Bayburt’un vilayet sınırları içine alınmasından kaynaklanmaktaydı¹. Nitekim bu ders yılı başında Gümüşhane’de 67 okul mevcut iken bu okullarda 97 dersane bulunuyordu. Okulların 17’si merkez ilçede, 13’ü Kelkit’te, 11’i Şiran’da, 15’i Torul’da ve 11’i de Bayburt’ta faaliyet halinde idi. Söz konusu okullarda 146’sı kız, 1859’u erkek, toplam 2005 öğrenci ile (Maarif 1926-1927, 1929: 106) 10’u kadın 85’i erkek toplam 95 öğretmen bulunuyordu (Maarif 1926-1927, 1929: 82).

¹ Bayburt 1926’da Gümüşhane’ye kaza olarak bağlanmıştır. Bkz. Musa Şaşmaz, Türkiye’nin İdari Taksimatı (1920-2013), VII. Cilt, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014, s. 115.

Cumhuriyetin ilanı ile harf inkılabı arası dönemde Gümüşhane’ye ait tüm bu eğitim-öğretim verileri aşağıdaki tablolarda bir bütün olarak da görülebilir:

Gümüşhane Vilayeti	1923-1924 Ders Yılı				1924-1925 Ders Yılı					
	Okul	Öğret.	Öğrenci		Derslik	Okul	Öğret.	Sınıf		Derslik
			Kız	Erkek				Kız	Erkek	
	34	39	68	1084	39	34	49	98	1147	-

Kazalar	1925-1926 Ders Yılı				1926-1927 Ders Yılı					
	Okul	Öğret.	Öğrenci		Derslik	Okul	Öğret.	Sınıf		Derslik
			Kız	Erkek				Kız	Erkek	
Merkez	18	21	-	-	-	17	25	-	-	23
Kelkit	12	15	-	-	-	13	16	-	-	16
Torul	15	19	-	-	-	15	19	-	-	19
Şiran	10	13	-	-	-	11	16	-	-	15
Bayburt	-	-	-	-	-	11	19	-	-	24
Toplam	55	68	120	1393	73	67	95	146	1859	97

Cumhuriyetin ilk yıllarında Gümüşhane’de ilkokul eğitimi tüm ülke genelinde olduğu gibi kesintisiz beş yıl olup, okullarda 1924’te II. Heyet-i İlmiye Toplantısı’nda belirlenen müfredat uygulanmaktaydı (Aslan, 2011: 724). İlkokullara yönelik bu program sadece iki yıl yürürlükte kalırken 1926’da ilköğretim programı şehir ve köy biçiminde ikiye ayrıldı. Yeni düzenlemede şehir ve kasabalardaki okullar I. ve II. devre olarak ikiye ayrılırken ilk üç sınıf ilk devre, son iki sınıf ikinci devre kabul edilmiş, her iki devrede de yine 26 saatlik bir ders programı öngörülmüştür. Köy okulları için ise üç sınıf ve tek öğretmeni esas alacak biçimde haftada 24 saatlik bir ders programı yürürlüğe konulmuştur (İlk Mekteplerin Müfredat, 1927: 5; Köy Mektepleri Müfredat, 1927: 10).

2. Ortaöğretim

Cumhuriyetin ilanı itibariyle Gümüşhane’de 1921 senesinde inşasına başlanan ve 1923-1924 ders yılında öğrencisi bulunan bir erkek orta mektebi bulunuyordu. İki katlı olarak inşa edilen binanın alt katı teneffüşhane, jimnastik salonu ve altı odadan ibaretti. Alt kattaki teneffüşhane ve jimnastik salonunun işlevsel biçimde kullanılması ancak 1930’da mümkün olabildi. İkinci kat bir salon ve dokuz odadan ibaret olup çatı arasında ayrıca geniş bir konferans ve müsamere salonu vardı (Cicioğlu, 1985: 588). Okulda ilk zamanlar 8 sınıf mevcut olup öğrencilerin yatılı olarak kalmaları mümkün değildi. Yatılılık için mutfak, kiler ve çamaşırhane gibi bazı ek birimlerin inşa edilmesi gerekiyordu. Okulun ilk zamanlardaki en önemli sıkıntısı tuvaletlerin “gayrisihhiliği” ile öğrenci mevcuduna göre azlığıydı. Tuvalet sıkıntısının yanı sıra, ders aralarında öğrencilerin teneffüs yeri için bir bahçenin hazırlanmamış olması da bir diğer önemli eksiklikti. Tüm bunların yanı sıra okul binası şehrin dağlık ve yüksek bir noktasına yapıldığı için öğrenciler sabahları okula gelmek için adeta “tırmanış” yapmak zorunda kalıyorlardı (BCA, 180.09/95.466.1).

Gümüşhane Erkek Orta Mektebinde 1924-1925 ders yılında 27 öğrenci ve bunlara eğitim vermekle görevli 9 öğretmen bulunuyordu (Maarif 1340-1341, 1927: 38). Müdürlük görevini Nizamettin Bey’in yürüttüğü okulda biri muavin ve diğeri kâtip olmak üzere iki memur görev yapıyordu (BCA, 180.09/95.466.1). 1925-1926 ders yılında okulun öğrenci sayısı 42’ye yükselirken (Maarif 1925-1926, 1928: 43) okulda 4’ü vekil toplam 10 öğretmen bulunuyordu (Maarif 1925-1926, 1928: 34). Bir sonraki yıl ise nedeni tespit edilememekle beraber okulun hem öğrenci hem de öğretmen sayısında ciddi bir düşüş meydana geldi. 1926-1927 ders yılında Gümüşhane Erkek Orta Mektebinde 9’u birinci, 15’i ikinci ve 5’i de üçüncü sınıf öğrencisi olmak üzere 29 öğrenci eğitim alırken okulda 8 öğretmen ve 2 memur görev yapmaktaydı (Maarif 1926-1927, 1929: 29, 33). Okulun kütüphanesi bu eğitim-öğretim yılında faaliyete geçirilmiş olup okul kütüphanesinde 877 basma eser mevcuttu (Maarif 1926-1927, 1929: 206).

Harf inkılabına kadar olan bu dönemde ortaokulda ilk yıllarda ülke genelinde olduğu gibi haftalık 28 ders saatini öngören bir program uygulanmıştır (Yücel, 1994: 166). 1927 yılında ortaokul ders programında tarih ve coğrafya ders saatleri arttırılmış, jimnastik dersi müfredata eklenmiş, buna karşılık din dersi programdan çıkarılmıştır. Bu haliyle 32 saatlik bir haftalık program tatbik safhasına konulmuştur (Cicioğlu, 1985: 172; Yücel, 1994: 167).

C. Harf İnkılabı Sonrası Gümüşhane’de Eğitim

1. Gümüşhane’de Millet Mektepleri ve Ulus Okulları

Alfabe değişikliği konusu, esasında II. Meşrutiyet’ten itibaren ülkenin kültürel sahadaki ana gündem maddelerinden biriydi. 1908 sonrası basına bakıldığında yeni bir Türk alfabesinin meydana getirilmesini salık veren pek çok yazıya tesadüf edilebilir. Alfabe değişikliği meselesi Cumhuriyetin ilk yıllarında da gündemde kalmış, gazetelerde konuya dair anketler bile yayımlanmıştır (Kılıç, 1991: 551-558).

1928 yılına gelindiğinde konunun yeterince olgunlaştığı düşünülerek, 14 üyeli bir Dil Encümeni kuruldu ve encümenin konu ile ilgili bir rapor hazırlaması istendi (Ergün, 1997: 117). Raporların hazırlanması ve bunların tetkiki sonrasında Gazi Mustafa Kemal’in 9 Ağustos 1928’de İstanbul Sarayburnu’nda yaptığı bir konuşma ile harf inkılabı süreci başladı. Konuşmadan iki gün sonra İbrahim Necmi (Dilmen) Bey Cumhurbaşkanlığı maiyet memurlarına, milletvekillerine ve bazı ileri gelenlere yeni harflerle alakalı ilk dersleri verdi (Albayrak, 1989: 483). Konu 1 Kasım 1928’de TBMM’nin açılışında gündeme getirildi ve bununla ilgili hazırlanan önerge yasalaştı. “Türk Harflerinin Kabulü ve Tatbiki Hakkında Kanun” başlıklı yasa 3 Kasım 1928’de Resmi Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe girdi (Resmi Gazete, S: 1030, 3 Teşrin Sani 1928: 6001-6002).

Harf inkılabına dair kanunun yürürlüğe girmesi sonrasında halledilmesi gereken en önemli sorun, hiç şüphesiz yeni harflerin halka öğretilmesiydi. Nitekim bu sorunu çözebilmek adına 11 Kasım 1928’de İcra Vekilleri Heyeti, “Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi”ni onayladı ve bu talimatname 24 Kasım’da Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi (Resmi Gazete, S: 1048, 24 Teşrin Sani 1928: 6102-6107).

Millet mektepleri teşkilatından temel beklenti yeni Türk harflerini en kısa sürede öğretmek, büyük halk kitlelerini okuryazar hale getirmektir. Bu amaçla hareket edecek mektepler A ve B kursları biçiminde örgütlenecek, A kurslarına tahsil çağını geçirmiş olup, hiçbir şekilde okuma yazma bilmeyenler, B kurslarına ise eski yazıyı okuyup yazanlar katılacaktı. A kursları 4, B kursları ise 2 ay sürecekti. 1929 yılında yapılan bir düzenlemeyle B kurslarının süresi de 4 aya yükseltilmiştir. Millet mektepleri törenlerle 1 Ocak 1929’da açılmış ve yaklaşık altı yıl bu isimle faaliyetlerine devam etmiştir. Millet Mekteplerinin 1936 yılına kadar ülke genelindeki faaliyeti ile ilgili sayısal veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur (Maarif 1928-35, 1935: 70-71).

Yıl	Açılan Dershane		Katılımcı Adedi		Başarılı Olanlar	
	A	B	A	B	A	B
1928-29	17.531	2.958	916.170	129.330	433.472	93.409
1929-30	10.244	2.663	446.244	98.290	191.344	54.319
1930-31	7.582	2.020	288.906	63.996	133.454	28.868
1931-32	4.837	1.078	170.772	34.577	79.747	19.744
1932-33	3.925	1.182	134.954	22.682	66.043	14.516
1933-34	2.033	650	63.706	13.966	27.669	8.890
1934-35	2.841	829	85.140	18.112	38.411	11.236

Ülke geneli ile ilgili rakamlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde her iki dersane grubunda da açılan dersane adedi ile katılımcı sayısının 1934’e kadar sürekli olarak düştüğünü, son yıl ise bu trendin tersine döndüğünü, önceki yıla nazaran nispi bir artışın olduğunu söylemek mümkündür. A grubu dersanelerinde bu düşüş oranı çok daha dikkat çekicidir. Öyle ki, 1934-35 döneminde A grubu dersanelerdeki katılımcı adedi ilk yıla nazaran % 10 seviyesinin bile altına inmiştir. Tablodaki katılımcı adedi ile başarılı olanlar karşılıklı olarak mukayese edildiğinde ise ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Nitekim buna göre A grubu dersanelerin başarı oranının hiçbir zaman % 50’nin üzerine çıkamadığını, en yüksek başarı oranının % 48.93 ile 1932-33 döneminde yakalandığını, buna karşılık B grubu dersanelerin daha başarılı olduğunu, bu grupta başarı oranının ise sadece bir kez 1930-31 döneminde % 50’nin altına düştüğünü ve başarı oranının ortalama % 60’lar seviyesinde olduğunu tespit etmek mümkündür.

Gazi Mustafa Kemal’in Ağustos 1928 başında İstanbul’da Sarayburnu’nda yaptığı konuşma ile fiilî olarak başlayan harf inkılabı tüm ülke genelinde olduğu gibi Gümüşhane’de de hemen yankısını buldu. İlk etapta memurlar ve öğretmenler için kurslar açılarak bunların okuma yazma öğrenmesi sağlandı. 1929 yılı başına gelindiğinde ise tüm ülke genelinde olduğu gibi törenlerle millet mektepleri açılarak halkın yeni harfleri öğrenmesi için çalışmalarına başlandı. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere ilk yıl Gümüşhane’de 62’si erkek ve 13’ü kadınlara yönelik toplam 75 A, 21’i erkek ve 4’ü kadınlara yönelik olmak üzere toplam 25 B kursu açıldı. A kurslarına 4844 erkek ile 2527 kadın toplam 7372, B kurslarına ise 801 erkek ve 20 kadın toplam 821 kişi katılırken kurs sonunda A kurslarında 2325 ve B kurslarında 608

kişi başarılı olmuş ve “şehadetname”lerini almışlardır. Sonraki yıllara ait veriler ise aşağıdaki tabloda gösterildiği şekildeydi (Maarif 1928-35, 1935: 34-35):

Yıl	Dershane Adedi						Katılım						Başarılı Olanlar					
	A			B			A			B			A			B		
	E.	K.	T.	E.	K.	T.	E.	K.	T.	E.	K.	T.	E.	K.	T.	E.	K.	T.
1928-29	62	13	75	21	4	25	4844	2527	7371	801	20	821	1898	427	2325	589	19	608
1929-30	66	42	108	11	6	17	3090	1474	4564	368	164	532	1550	367	1917	414	59	473
1930-31	81	32	113	7	7	24	2497	1167	3664	729	184	913	937	189	1126	505	58	563
1931-32	38	14	52	6	-	6	786	444	1230	358	38	396	421	68	489	261	31	292
1932-33	34	3	37	6	-	6	922	134	1056	259	-	259	430	39	469	194	-	194
1933-34	11	2	13	10	1	11	245	52	297	206	19	225	118	34	152	117	15	132
1934-35	12	-	12	-	-	-	421	-	421	-	-	-	184	-	184	-	-	-

Tablodaki veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde ilk dikkati çeken husus, hiç şüphesiz açılan dersane sayısının ve katılımcı adedinin yıllar ilerledikçe düşüş göstermesidir. 1930 yılından itibaren rakamlar sürekli biçimde düşüş seyrindedir. Öyle ki 1935 yılına gelindiğinde B kursu açılmamış, açılan A kurslarına katılım adedi de 1928-29 dönemine nazaran yüzde on seviyelerine gerilemiştir. Bu durum yukarıda da görüleceği üzere nispeten ülke geneli ile uyumlu bir durumdur. Ülke genelinde rakamlar açılışın hemen ertesinde düşerken Gümüşhane’deki düşüş, ikinci yıldan itibaren kendini göstermiştir.

Başarı oranlarına bakıldığında Gümüşhane’de A dersanelerinin ülke geneliyle paralel bir biçimde oldukça düşük seviyede kaldığı tespit edilmektedir. Başarı oranı bir dönem (1933-34) hariç sürekli olarak % 50’nin altında kalmış, hatta 1928-29 ve 1930-31 dönemlerinde oran % 30-31 gibi oldukça düşük seviyede gerçekleşmiştir. A dersanelerinde ülke başarı ortalaması % 45 iken Gümüşhane için bu oran % 40 olarak gerçekleşmiştir. B dersanelerinin ise A’ya nazaran yine ülke geneliyle uyumlu olarak çok daha başarılı olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim rakamlar mukayese edildiğinde Gümüşhane’de B dersanelerinin başarı oranının sadece iki kez % 70’in altına indiği ve altı yıllık başarı ortalamasının % 71 olduğu tespit edilmektedir ki bu oran ülke ortalamasının da 10 birim kadar üzerindedir. Tüm bu tespitlerden hareketle

şasaalı törenlerle ve iddialı vaatlerle açılan millet mekteplerinin ve bilhassa da A dershanelerinin Gümüşhane ölçeğinde kendinden beklenen yetkinliği gösterdiğini söylemek zordur.

Millet mektepleri, 1935 yılına gelindiğinde dönemin “Öz Türkçecilik” akımının da etkisiyle olsa gerek ulus okulları adı ile faaliyetlerine devam etmiş olup aynı süreç Gümüşhane’de yaşanmıştır. Gümüşhane’deki ulus okulları 1935-1947 yılları arasında faaliyet yürütmüş olmakla beraber 1938-39, 1939-40 ve 1943-44 dönemlerinde ulus okulu açılmamıştır. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere Gümüşhane’de açılan ulus okulları nicelik itibarıyla 1942’ye kadar tek haneli rakamlarda kalmış, 1942-43 döneminde açılan okul adedi aniden çift hanelere yükselmiş, ertesi yıl okul açılmamış, 1944-45 döneminde ise üç haneli rakamlara ulaşmıştır. Dolayısıyla ulus okullarının sayısının ve katılım adedinin yıllar itibarıyla dalgalı bir seyir takip ettiğini söylemek mümkündür. Bu yargıya dayanak teşkil edecek rakamsal veriler ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir².

Yıl	Dershane Adedi						Katılım						Başarılı Olanlar					
	A			B			A			B			A			B		
	E.	K.	T. ³	E.	K.	T. ⁴	E.	K.	T.	E.	K.	T.	E.	K.	T.	E.	K.	T.
935-36	2	5	7	-	1	1	67	215	282	6	34	40	13	46	59	6	21	27
936-37	4	2	9	4	-	4	452	186	638	95	39	134	238	47	285	69	-	69
937-38	7	-	7	1	-	1	223	33	256	109	13	122	124	7	131	82	5	87
940-41	1	-	1	1	-	1	26	-	26	14	-	14	-	-	-	-	-	-
941-42	4	-	4	1	-	1	151	-	151	62	-	62	82	61	143	42	18	60
942-43	25	-	25	16	-	16	616	-	616	351	-	351	70	18	88	11	-	11
944-45	145	99	244	40	7	47	3344	2877	6221	816	94	910	1802	1249	3051	665	85	750
945-56	4	-	4	3	1	4	118	11	129	87	22	109	103	11	114	62	22	84
946-47	3	-	10	4	-	9	320	186	506	216	124	340	158	47	205	122	50	172

² Tablodaki veriler, 1935-1947 yıllarına ait maarif istatistiklerinden derlenmiştir.

³ Toplam içine erkek ve kadın dershanelerinin yanı sıra karma dershaneler de eklenmiş vaziyettedir.

⁴ Toplam içine erkek ve kadın dershanelerinin yanı sıra karma dershaneler de eklenmiş vaziyettedir.

2. İlköğretim

Harf inkılabını takip eden ilk dört yıllık dönemde Gümüşhane’de ilköğretimin durumuna bakıldığında gerek okul, gerek öğrenci ve gerekse de öğretmen sayısı itibariyle dikkate değer bir artıştan bahsetmek mümkün görünmemektedir. Hatta bazı yıllarda okul ve öğrenci adedinde bir düşüşün yaşandığına rakamlar işaret etmektedir. 1928-29 ders yılından itibaren dört yıllık bir döneme ait Gümüşhane’nin ilköğretime dair sayısal verileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Maarif 1923-32, 1933: 18-19,80-81):

Sene	Okul Adedi			Öğrenci Adedi			Öğretmen Adedi		
	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1928-29	15	40	55	927	1148	2075	75	11	86
1929-30	9	35	44	624	1381	2005	55	12	67
1930-31	10	36	46	843	1557	2400	71	11	82
1931-32	8	38	46	763	1923	2685	71	10	81

Yukarıdaki rakamlara dâhil olmamakla beraber bu dört yıllık dönemin son yılında Bayburt’ta köy çocuklarının yatılı olarak eğitim görmelerine imkân sağlayacak bir “ilk yatı mektebi” açıldığını da ifade etmek gerekir. 1931-32 ders yılı başında faaliyete geçirilen yatılı okula o sene 48 kız, 154 erkek toplam 202 öğrenci yerleştirilmiştir (Maarif 1923-32, 1933: 29). Bayburt ilk yatı mektebi, ertesi yıl da faaliyetine devam etmiş olmakla beraber (Maarif 1932-33, 1934: 81), 1933-34 ders yılı başından itibaren yatılılıktan çıkarılarak gündüzlü okul statüsüne dönüştürülmüştür.

Gümüşhane’de 1932-33 ders yılından 1939-40 ders yılına kadar geçen yedi yıllık dönemde ilköğretime dair sayısal veriler ise şu şekildeydi⁵:

Sene		Gümüşhane Merkez	Bayburt	Kelkit	Şiran	Torul	Gümüşhane Toplam
1932-33	Okul	10	12	9	7	8	46
	Öğrenci	782	962	597	429	389	3159

⁵ Bu veriler, ilgili yıllardaki maarif istatistiklerinden derlenmiştir.

	Öğretmen	Tespit edilemedi.					
1933-34	Okul	-					48
	Öğrenci	-					3558
	Öğretmen	-					86
1934-35	Okul	12	13	9	8	7	49
	Öğrenci	-					4404
	Öğretmen	-					86
1935-36	Okul	12	14	9	8	7	50
	Öğrenci	1191	1754	808	644	531	4922
	Öğretmen	-	-	-	-	-	91
1936-37	Okul	13	13	10	9	7	52
	Öğrenci	1348	1905	860	711	653	5477
	Öğretmen	-	-	-	-	-	104
1937-38	Okul	12	14	9	9	7	51
	Öğrenci	1385	1984	871	703	642	5585
	Öğretmen	-	-	-	-	-	100
1939-40	Okul	12	14	8	9	7	50
	Öğrenci	1461	1963	887	728	681	5670
	Öğretmen	-	-	-	-	-	104

Tabloda belirtilmemiş olmakla beraber Gümüşhane’de 1937-38 ders yılı başından itibaren köy çocuklarının okullaşma oranını arttırmak adına ülke geneliyle eşzamanlı olarak eğitimli köy okulları açılmaya başlanmıştır. Vilayet dâhilinde ilk olarak 32 okul açılmış olup bu okullar tek öğretmenli ve tek dershaneli, diğer bir ifadeyle birleştirilmiş sınıf esasına dayanıyordu (Maarif 1937-1938, 1939: 35). Eğitimli köy okullarının sayısı sonraki yıllarda artmış olup 1939-40 ders yılında Gümüşhane’de bu nitelikte 82 ilkokul mevcuttu (Maarif 1939-1940, 1942: 117).

1932-1940 dönemi Gümüşhane ilköğretiminin sayısal verilerini içeren yukarıdaki tablo bir bütün olarak değerlendirildiğinde öğrenci sayısının nüfus artışıyla paralel olarak ritmik biçimde arttığı, buna karşılık okul adedinin değişim göstermediği tespit edilmektedir. Bu dönemde sadece öğrenci sayısı değil öğretmen sayısı da artmıştır. Dolayısıyla vilayetin bu dönemde ilkokul bazında fizikî mekâna gereksinim duyduğu veya duyacağı hususunda ciddi işaretler mevcuttu.

Bu dönemde Gümüşhane’de öğrenci sayısının ritmik biçimde artıyor olması olumlu bir gelişme olmakla beraber yukarıdaki veriler okullaşma oranı hakkında bir fikir vermeye yetmemektedir. Nitekim bu noktada Maarif Vekâletinin 1942’de basımını gerçekleştirdiği “Maarif İlk Tahsil Çağındaki Çocuklar İstatistiği”ne müracaat etmek yerinde olacaktır (Maarif İlk Tahsil 1940, 1942). Nitekim söz konusu esere göre ilkokul çağındaki çocuklar bakımından okullaşma oranının Gümüşhane’de %23,7 seviyesinde olduğu, Türkiye ortalamasının ise %30’a yakın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu dönemde Gümüşhane’de öğrenci sayısı artıyor olsa bile okullaşma oranı açısından vilayet Türkiye ortalamasının oldukça altındaydı.

1940-1950 yılları arasında Gümüşhane’de ilköğretimle ilgili niceliksel veriler ise aşağıda sunulmuştur⁶:

Sene		Gümüşhane Merkez	Bayburt	Kelkit	Şiran	Torul	Gümüşhane Toplam ⁷
1940-41	Okul	12	14	9	9	7	51+104
	Öğrenci	1373	2066	890	783	697	5814+?
	Öğretmen	-	-	-	-	-	64+104
1941-42	Okul	12	14	8	9	7	50+99
	Öğrenci	1340	1963	796	800	703	5602+2839
	Öğretmen	-	-	-	-	-	102+99
1942-43	Okul	12	14	9	9	8	52+104
	Öğrenci	1342	1913	902	761	714	5634+2607
	Öğretmen	-	-	-	-	-	97+104

⁶ Bu veriler, ilgili yıllardaki maarif istatistiklerinden derlenmiştir.

⁷ Toplam kısmında + sonrasındaki rakamlar eğitimli köy okullarını ifade etmektedir.

1944-45	Okul	12	16	9	9	9	55+121
	Öğrenci	1755	2355	1218	1075	1266	7669+3539
	Öğretmen	-	-	-	-	-	96+121
1945-46	Okul	18	16	9	9	9	61+123
	Öğrenci	2091	2660	1339	1078	1305	8473+4035
	Öğretmen	-	-	-	-	-	128+121
1946-47	Okul	25	17	9	10	10	71+124
	Öğrenci	2574	2888	1295	1125	1315	9197+4201
	Öğretmen	-	-	-	-	-	146+124
1947-48	Okul	-	-	-	-	-	89+121
	Öğrenci	-	-	-	-	-	11431+3546
	Öğretmen	-	-	-	-	-	178+124
1950-51	Okul	-	-	-	-	-	221
	Öğrenci	-	-	-	-	-	15104
	Öğretmen	-	-	-	-	-	297

Bazı yılların eksik olduğu bu on yıllık döneme ait rakamlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde Gümüşhane’de ilköğretim alanında 1945-46 döneminden itibaren okul, öğrenci ve öğretmen bazında ciddi bir artışın meydana geldiği rahatlıkla söylenebilir. Anlaşıldığı kadarıyla II. Dünya Savaşının akabinde vilayet dâhilinde önemli miktarda yeni okul açılmış, buralara öğretmenler görevlendirilmiş ve bunlarla eşzamanlı olarak ilk tahsil çağındaki öğrenci adedi de dikkate değer biçimde artmıştır.

3. Ortaöğretim

1928 yılı itibariyle Gümüşhane’de biri merkezde ve diğeri Bayburt’ta olmak üzere iki ortaokul bulunuyordu. Merkezdeki okul, önceki yıllarda erkek orta mektep statüsünde olup 1928’de karma ortaokula dönüştürülmüştü. Bayburt’taki ortaokul ise 1928-1929 ders yılı başında faaliyete geçirilmişti (Yücel, 1994: 651). Bu iki ortaokulun 1928’den

1950’ye kadar olan dönemdeki tespit edilebilen öğrenci ve öğretmen sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir⁸:

Dönem	Gümüşhane Ortaokulu						Bayburt Ortaokulu					
	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı			Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı		
	Erkek	Kız	T.	Bay	Bayan	T.	Erkek	Kız	T.	Bay	Bayan	T.
1928-29	106	29	135	Tespit edilemedi.			40	4	44	Tespit edilemedi.		
1929-30	133	18	155	Tespit edilemedi.			65	5	70	Tespit edilemedi.		
1930-31	165	28	193	Tespit edilemedi.			61	5	66	Tespit edilemedi.		
1931-32	198	28	226	Tespit edilemedi.			57	4	61	Tespit edilemedi.		
1932-33	63	10	73	5	-	5	58	6	64	3	-	3
1933-34	231	38	269	8	2	10	67	5	72	5	-	5
1934-35	79	5	84	9	1	10	58	4	62	7	-	7
1935-36	96	9	105	9	1	10	75	6	81	7	-	7
1936-37	118	13	131	7	2	9	95	9	104	8	1	9
1937-38	130	16	146	5	1	6	Tespit edilemedi.					
1939-40	188	29	217	8	2	10	29	3	32	6	2	8
1940-41	31	4	35	8	2	10	35	7	42	7	2	9
1941-42	62	9	71	8	3	11	17	1	18	9	2	11
1942-43	64	6	70	8	3	11	53	6	59	8	2	10
1943-44	69	11	80	8	3	11	28	4	32	5	5	10
1944-45	66	8	74	7	2	9	33	6	39	7	3	10
1945-46	48	10	58	9	1	10	45	2	47	11	1	12
1946-47	83	20	103	10	1	11	40	5	45	9	1	10
1947-48	143	46	189	8	1	9	146	16	162	8	2	10

⁸ Rakamlar, ilgili yıla ait maarif yıllıklarından derlenmiştir.

1948-49	144	36	180	9	2	11	139	12	151	6	2	8
1949-50	136	41	177	9	3	12	132	11	143	6	2	8

Gümüşhane’deki ortaokulların durumunu gösteren tablo bir bütün olarak değerlendirildiğinde okulların öğrenci ve öğretmen sayısı itibarıyla dönemsel dalgalanmaların yaşandığı dikkati çekmektedir. Nitekim her iki ortaokulda 1930’ların başlarından itibaren öğrenci ve öğretmen adedinde bir düşüş yaşandığı ve bu durumun 1937’ye kadar devam ettiği, 1937-40 döneminde ise öğrenci ve öğretmen adedinde nispi bir artış yaşandığı, 1940’dan sonra ise yine bir düşüş döneminin var olduğu tablodaki verilerden tespit edilebilmektedir. Bu düşüş halinin 1947’de sona erdiği ve söz konusu tarihten itibaren öğrenci ve öğretmen adedinde tekrar bir artışın meydana geldiği rakamlarla sabittir.

1950 yılına kadar iki ortaokulun bulunduğu Gümüşhane’de bu tarihten itibaren okul adedinin 4’e yükseldiği tespit edilmektedir. 1950-51 ders yılı başında Kelkit ve Torul ilçelerinde de ortaokul açılmış ve eğitime başlamıştır (Milli Eğitim 1950-51, 1952: 44-45).

4. Meslekî Eğitim ve Kurslar

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Gümüşhane’de meslekî eğitim konusunda dikkate değer ilk çalışmalar 1933 yılında Halkevi tarafından başlatıldı. Haziran 1933’te Gümüşhane Halkevi’nde bir biçki-dikiş kursu açılırken bu kursa 19 kadın katıldı. Gümüşhane Halkevi yine 1942’de bir dokumacılık kursu açarken söz konusu kursa 120 kişi iştirak etti. Kurs sonunda 15 öğrenci başarı gösterdi ve bunların da kurs açabilecek seviyede oldukları görüldü. Yine Gümüşhane Halkevi, Temmuz 1947’de Ziraat Bakanlığınca görevlendirilen arıcılık uzmanı İsmail Hakkı Arıcı vasıtasıyla bir haftalık müddetle arıcılık kursu açmış, yine Halkevi aynı yıl eylül ayında bir biçki-dikiş kursunu faaliyete geçirmiştir (Fıçıncı, 2013: 70,72, 73).

Gümüşhane’de Halkevi’nin yanı sıra 1930’lu yıllarda meslekî eğitim veren bir de özel biçki-dikiş kursunun açıldığı tespit edilmektedir. Gümüşhane Merkez Türk Kadınları Biçki Dikiş Yurdu adı verilen özel dersane, 1936-37 ders yılında bir kurs açmış ve bu kursa 13 kadın iştirak etmiştir. Tek öğretmen tarafından yürütülen kursa katılanlardan toplam 193 lira ücret alınmış ve kurs sonunda katılımcıların tümü diplomalarını almışlardır (Maarif 1936-1937, 1938: 230-231).

Gümüşhane’de meslekî eğitime yönelik örgün nitelikteki ilkokulun açılması ise ancak 1946 yılında mümkün olabildi. Gümüşhane Erkek Sanat Okulu, 1946-1947 ders yılı başında eğitime başlarken 108 öğrencinin adı geçen okula kayıt yaptırdığı tespit edilmektedir. Bu öğrencilerden 39’u ders yılı içinde okuldan ayrılırken 69’u ders yılı sonuna kadar okula devam etti. Söz konusu ders yılında okulda 9 öğretmen görev yapmaktaydı (Milli Eğitim Meslek 1946-1947, 1948: 32, 99). Okulun enstitü kısmının ilave edildiği 1949’a kadar öğretmen ve öğrenci sayıları şu şekilde oluşmuştur⁹.

Sene	Öğrenci			Öğretmen
	Sınıf I	Sınıf II	Sınıf III	
1946-1947	69-	-	-	9
1947-1948	49	56	-	9
1948-1949	26	33	40	12

Gümüşhane Erkek Orta Sanat Mektebi, ilk mezunlarını 22 kişi ile 1949 yılında verirken (Milli Eğitim Meslek 1948-1949, 1950: 92), 1949-50 ders yılı başında ortaokulun enstitü kısmı açıldı. Ders yılı sonuna gelindiğinde ortaokulun ilk üç sınıfında 85, enstitünün iki sınıfında 26, toplam 111 öğrenci okulda öğrenim görmüş, 13 öğretmen görev yapmıştı (Milli Eğitim Meslek 1949-1950, 1952: 68, 69, 112, 174).

Bunların dışında Gümüşhane’de Milli Eğitime bağlı olarak 1946-47 ve 1949-50 ders yıllarında Kur’an kursları ile yine 1949-50 ders yılında demircilik ve marangozluk kursu açıldığı tespit edilmektedir. 1946-47 ders yılında Gümüşhane merkezde açılan Kur’an kursuna bir öğreticinin nezaretinde 10 kişi katılırken (Milli Eğitim Meslek 1946-1947, 1948: 174), 1949-1950 ders yılında Gümüşhane ve Kelkit’te iki Kur’an kursu faaliyete geçirilmiş ve bu kurslara 15’i kadın toplam 44 kişi iştirak etmiştir (Milli Eğitim Meslek 1949-1950, 1952: 290-291). Aynı ders yılında Gümüşhane merkezde açılan demircilik ve marangozluk kursuna ise 2 öğretmen nezaretinde 16 kursiyer katılmıştır (Milli Eğitim Meslek 1949-1950, 1952: 272-273).

D. Gümüşhane’de Okuma Odaları ve Kütüphaneler

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Gümüşhane’de Cumhuriyet’in ilk yılları itibariyle genele hitap eden bir kütüphane mevcut değildi. Bu yıllarda Gümüşhane’de okul kütüphaneleri dışında sadece bir tane halk okuma odası bulunmaktaydı. Gümüşhane merkezdeki bu

⁹ Veriler, Milli Eğitim istatistiklerinden derlenmiştir.

okuma odasında 1933 yılı itibariyle 263’ü Latin harfli, 425’i Arap harfli toplam 689 kitap bulunmaktaydı. Bu kitapların önemli bir kısmı felsefe, terbiye, mantık, ahlâk, tarih ve coğrafya ile alakalıydı. 1933-1934 döneminde bu halk odasına 910 okuyucu gelirken bunun 160’ı öğrenci, 197’si öğretmen, 255’i askerî personel ve sivil memur, 298’i de diğer meslek gruplarına mensuptu. Bu okuma odasının dışında Gümüşhane’de yukarıda da ifade edildiği üzere kültürel mekân olarak okulların kütüphaneleri mevcuttu. 10’u şehirlerde, 38’i köylerde toplam 48 ilkokul kütüphanesinde 2’si yabancı dilde, 1561’i Latin harfli ve 720’si de Arap harfli toplam 2283 kitap mevcuttu. Gümüşhane ve Bayburt’taki iki ortaokulda ise 12’si yabancı 266’si Latin harfli, 497’si Arap harfli toplam 775 kitap bulunuyordu (Maarif 1933-34 Halk Okuma, 1935, 3, 10-11, 23, 63, 70).

1933 yılı Şubat’ında Gümüşhane’de Halkevi’nin açılması sonrasında yukarıda bahsi geçen okuma odası, 160 cilt kitap ile Halkevi’ne devredildi. Halkevi kütüphanesi bu şekilde tesis edildikten sonra ilk dokuz ay içinde kütüphaneye 153 kitap daha kazandırıldı. Kütüphanede bu dönemde okuyucuların tek partiyle organik ilişkisi bulunan Ülkü, Hakimiyet-i Milliye-Ulus, Kadro, Cumhuriyet, Akşam gibi süreli yayınları okuma şansları da vardı (Gümüşhane Halkevi, 1933: 9; Fıçıcı, 2013: 60).

Gümüşhane’de kütüphane adedi, 1936’da Bayburt Halkevi bünyesinde bir kütüphane oluşturulması ile ikiye yükseldi. Bayburt’taki bu kütüphanede 784’ü Türkçe, 68’i Arapça toplam 852 kitap mevcut iken kütüphaneden bir yılda 11’i kadın toplam 1070 okuyucu istifade etti (Maarif 1936-1937, 1938: 311).

1939’da Şiran ve Kelkit Halkevleri bünyesinde de birer kütüphane açılması ile Gümüşhane’deki kütüphane sayısı 4’e yükseldi (Maarif 1939-1940, 1942: 494). 1944’de bu sefer Torul Halkevi bünyesinde bir kütüphane faaliyete geçirilince vilayet dâhilindeki kütüphane sayısı 5 oldu (Milli Eğitim Kitaplıklar 1944-1945, 1947: 20). Bu beş kütüphanenin 1939’dan 1945’e kitap ve okuyucu durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir¹⁰:

Sene	Kitap Adedi					Okuyucu Sayısı				
	Gümüş.	Bayburt	Kelkit	Şiran	Torul	Gümüş.	Bayburt	Kelkit	Şiran	Torul
1939-40	2292	1072	111	141	-	2402	408	661	256	-

¹⁰ İlgili yılların maarif yıllıklarından derlenmiştir.

1940-41	2458	1111	161	184	-	699	793	417	253	-
1941-42	2986	5878?	204	320	-	993	14190?	210	87	-
1942-43	3319	1146	252	475	-	1358	274	309	136	-
1943-44	3493	1156	200	528	-	1578	353	328	149	-
1944-45	3594	4590	124	542	205	1525	1410	768	203	2116

Yukarıdaki sayısal verilere bakıldığında Gümüşhane merkez, Kelkit ve Şiran’daki kütüphanelerin kitap adedinin ritmik olarak arttığı, buna karşılık okuyucu sayısının yıllar itibariyle dalgalı bir seyir izlediği söylenebilir. Bayburt Halkevi kütüphanesinin rakamlarında ise dikkate değer iniş ve çıkışlar görülmektedir. Nitekim 1940-41 döneminde kitap adedi 1111’den 5878’e, okuyucu adedi 793’ten 14.190’a yükselmiş, ertesi yıl ise kitap adedi aniden 1146’ya, okuyucu adedi ise 274’e düşmüştür. Yine iki yıl sonra aynı kütüphanede buna benzer bir artış da gözlenmektedir. Eğer Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü’nün yayımladığı bu verilerde maddi bir hata yok ise, bu durumun araştırılmaya değer bir husus olduğu açıktır. Yine tabloya bakıldığında 1944’te açılan Torul Halkevi kütüphanesine bir yılda gelen okuyucu adedinin de iki binli rakamları ile dikkat çektiğini söylemek mümkündür.

SONUÇ

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte eğitim ve öğretim alanındaki değişim ve dönüşüm hamlesinin tüm parametreleriyle Gümüşhane ölçeğinde de kendini gösterdiğini söylemek mümkündür. Nitekim bu kapsamda ilk olarak vilayet dâhilinde karma eğitime geçiş yapılmış, kız çocuklarının ilkokullarda daha fazla eğitim alması sağlanmış ve yeni eğitim kurumları faaliyete geçirilmiştir. 1928’de Latin harflerinin kabulü sonrasında ise Millet Mektepleri vasıtasıyla birkaç yıl yoğun bir okuma yazma seferberliği yürütülmüştür. Ancak bu seferberliğin ülke genelinde olduğu gibi Gümüşhane’de de istenen başarı oranını yakalayamadığını söylemek gerekir. Vilayette 1930’ların sonlarından itibaren vilayet dâhilinde gerek okul ve gerekse öğrenci adedi bakımından önemli bir atılım kendini göstermiştir. Bu ivme II. Dünya Savaşı yıllarında aşağı doğru bir eğilim gösterse de 1940’ların sonlarına doğru yine yukarı yönlü bir dönem yaşanmıştır. 1940’ların sonlarında vilayet dâhilinde örgün meslekî eğitim kurumlarının

açılması da bir dönüm noktasıdır. Tüm bu olumlu gelişmelere karşılık çeyrek asırlık süreçte okullaşma oranı bakımından Gümüşhane’nin ülke gerisinde kaldığını ve kız çocuklarının okullaşma oranının Cumhuriyetin ilk yıllarına nazaran sonraki yıllarda düştüğünü de ayrıca ifade etmek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

A. Arşivler

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

B. Süreli Yayınlar

Resmi Gazete

C. Yıllık, Kitap ve Makaleler

ALBAYRAK, Mustafa (1989). “Yeni Türk Harflerinin Kabulü Öncesinde Halk Eğitimi ve Yazı Değişimi Konusunda Bazı Tartışmalar ve Millet Mekteplerinin Açılması”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Ata Yolu Dergisi*, 4: 483-487.

ASLAN, Erdal (2011). “1924 İlk Mektepler Müfredat Programı”, *İlköğretim Online*, 10(2): 717-734.

CİCİOĞLU, Hasan (1985). *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişim)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

ERGÜN, Mustafa (1997). *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ankara: Ocak Yayınları.

FIÇICI, Nazım (2013). *Gümüşhane Halkevleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Erzurum.

Gümüşhane Halkevi (1933). Gümüşhane: Vilayet Matbaası.

İlk Mekteplerin Müfredat Programı (1927). İkinci Tab, İstanbul: Devlet Matbaası,

KILIÇ Selami (1991). “Türkiye’de Latin Harfleri Meselesi”, *Atatürk Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 11(7): 551-558.

Köy Mektepleri Müfredat Programı (1927). Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Dairesi, İstanbul.

Kültür 1936-1937 İstatistiği (1938). İstanbul: Sakarya Matbaası.

Kültür 1934-35 İstatistiği (1936). Ankara: Köyhocası Matbaası.

Kültür 1935-1936 İstatistiği (1937). Ankara: Mehmed İhsan Matbaası.

- Kültür 1936-1937 İstatistiği* (1938). İstanbul: Sakarya Matbaası.
- Maarif 1932-33 İstatistiği* (1934). İstanbul: Devlet Matbaası.
- Maarif 1933-34 İstatistiği* (1935). İstanbul: Devlet Matbaası.
- Maarif 1937-1938 İstatistiği* (1939). İstanbul: Sühulet Basımevi.
- Maarif 1933-34 Halk Okuma Odaları ve Umumî Kütüphaneler İstatistiği* (1935). İstanbul: Devlet Matbaası.
- Maarif 1928-35 Millet Mektepleri Faaliyeti İstatistiği* (1935). İstanbul: Hüsnütabiat Matbaası.
- Maarif 1923-32 İstatistikleri* (1933). İstanbul: Devlet Matbaası.
- Maarif İlk Tahsil Çağındaki Çocuklar İstatistiği 1940* (1942). İstanbul: Hüsnütabiat Basımevi.
- Maarif İstatistiği 1938-1939* (1942). Ankara: Ulusal Matbaa.
- Maarif İstatistiği 1939-1940* (1942). Ankara: Ulusal Matbaa.
- Maarif İstatistiği 1940-1941* (1943). Ankara.
- Maarif İstatistiği 1941-1942* (1944). Ankara.
- Maarif Vekâleti 1925-1926 Ders Senesi İhsaiyyat Mecmuası* (1928). İstanbul: Devlet Matbaası.
- Maarif Vekâleti 1926-1927 İstatistik Yıllığı* (1929). İstanbul: Devlet Matbaası.
- Maarif Vekâleti 1339-1340 Ders Senesi İhsaiyyat Mecmuası* (1341). Matbaa-i Amire.
- Maarif Vekâleti 1340-1341 Ders Senesi İhsaiyyat Mecmuası* (1927). Dersaadet.
- Milli Eğitim Genel Kitaplıklar ve Müzeler İle Halkevleri, Odaları ve Okuma Odaları, Kitaplıkları İstatistiği 1944-1945* (1947). Ankara: Biricik Matbaa.
- Milli Eğitim İstatistikleri 1942-1943* (1945). Ankara.
- Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1943-1944* (1946). Ankara.
- Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1943-1944* (1946). Ankara.
- Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1944-1945* (1947). Ankara.
- Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1944-1945* (1947). Ankara.
- Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1945-1946* (1947). Ankara.

Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1945-1946 (1947). Ankara.

Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1946-1947 (1948). Ankara.

Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1946-1947 (1948). Ankara.

Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1947-1948 (1949). Ankara.

Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1947-1948 (1949). Ankara.

Milli Eğitim İlköğretim İstatistikleri 1948-1949 (1950). Ankara.

Milli Eğitim Ortaöğretim İstatistikleri 1948-1949 (1950). Ankara.

Milli Eğitim İstatistikleri Orta Öğretim 1950-1951 (1952). Ankara.

Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1946-1947 (1948).
İstanbul: Pulkan Matbaası.

Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1948-1949 (1950). Ankara:
Yeni Matbaa.

Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1949-1950 (1952). Ankara:
Doğuş Matbaası.

OKAY, Vehbi (1938). *Cumhuriyetin 15 inci Yılında Gümüşhane*.

ŞAŞMAZ, Musa (2014). *Türkiye'nin İdari Taksimatı (1920-2013)*, VII., Ankara: Türk
Tarih Kurumu Yayınları.

YÜCEL, Hasan Âli (1994). *Türkiye’de Orta Öğretim*, Ankara: Kültür Bakanlığı
Yayınları